

AYNI NOKTADA VE ORTAK: BARIŞ İÇİN SANAT ATÖLYESİ

Doç. Hakan Pehlivan*

Öz

Bu çalışma, Yunanistan'ın Rodos adasında, Türk ve Yunan sanatçıların 5-10 Temmuz 2010 tarihleri arasında bir araya gelerek ortaklaşa gerçekleştirdikleri atölye çalışması ve ardi sıra gelen serginin oluşum amaç, süreç ve sonuçlarını incelemektedir. Projenin amaçları arasında; Sanat yoluyla barış kültürünü teşvik, düşmanlığın ortadan kaldırılması, sürdürülebilir barış, komşuluk ilişkilerinin güçlendirilmesi, anlayış, hoşgörü ve dayanışmayı geliştirmek sayılabilir. Sanatın bir araç olarak dostluğu ve barışı teşvik etmesinin insanlığın geleceği ve güvenilir komşuluk ilişkilerine yardım etmesi gereğinden yola çıkılmış ve uygulama gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: sanat, barış.

IN COMMON ON THE SPOT: ART WORKSHOP FOR PEACE

Abstract

The study Greek island of Rhodes, 5 to 10 July 2010 between the Turkish and Greek artists came together and organized jointly by the formation of the exhibition, the purpose of the workshop and the repetitive, process and results of the analyzes. Objectives of the project, promoting a culture of peace through art, the elimination of hostility, sustainable peace, neighborhood, strengthen relationships, promote understanding, tolerance and solidarity, enhance considered. Art as a tool for peace, friendship and neighborly relations, incited and reliable to help the future of humanity and the practise was started out need.

Keywords: art, peace

* Erciyes Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi. hpehlivan@erciyes.edu.tr

GİRİŞ

Filozof *Friedrich Hegel*, "bölgeler ve kültürler özelliği ötesinde diyalog" olarak bir sanat eserini düşünmektedir. Sanat yoluyla kültürleri bağlayan trans-kültürel diyalog, iletişim, ülkemizin komşularıyla devamlı bir barış içinde olması, ancak iyi niyetli bireylerin ve politikacılarının yapacağı işlerdir. Her şeyden önce, Rodos'ta iki gün süren sanat atölyesi ve ardından gelen sergide, yaratıcılık ve sanatsal ortak üretimin yanı sıra, birbirimize karşı sevgi, saygı, cömertlik gösterildi. Kültürel olarak bir arada yaşama bileşenleri ile umut veren bir ortam doğdu. Biz, Türk Yunan sanatçılar olarak, toplumlarımızın bir adım önünde, bir diyalog kurmaya gayret ettik. Sanatsal eylem ve toplumsal eylem arasında bir denge kurmak istenildi.

2009 yılındaki Rodos "Medeniyetler Diyalogu", forumundaki¹ katılımcıların ön rapor taslağı bildirisinde;

"1.6. Sivil toplum ve örgütleri, uluslararası çatışmaların çözümünü destekleyen barışçıl çözümler geliştirmek, barış, istikrar ve güvenlik için halkın arzularını vurgulayarak, milletler, dinler ve medeniyetler arasında güven artırıcı katkıda bulunmalıdır." kararına varılmıştır. Yine aynı forumda;

"7.2. Edebiyat, müzik, mimarlık, güzel sanatlar yanı sıra tiyatro ve sinema gibi diyalog ve sanatçılar medeniyetler arasında mükemmel araçlardır." denilmiştir.

Sanat, zamanlar ve mekanlar ötesinde medeniyetleri kaynaştırıcı özelliğindedir. Birbirine karşı iyi hissiyat oluşturma, sanatın kaynaştırıcı olmasında komşuluk ilişkilerinin güçlendirilmesinde, barışın tesisinde faydalı olacaktır. Toplumlar arasında yüzyıllar süren kin ve öfke birikimleri, deprem gibi felaketlerde yeniden yardımlaşmaya ve dostluğa dönüşebilmektedir. Ancak devamlı bir barış, bu konuda emek sarf edilmesi ile mümkün olabilir. Kültürlerarası diyaloglar sürdürülebilir barış için gereklidir. Yunan halklarıyla yüzyıllar süresince barış içinde yaşamış olmamız, Osmanlı Devleti'nin uyguladığı çok kültürlü yönetim anlayışının sonucudur.

¹ <http://wpfdc.org/dialogue-of-civilizations>

Soğuk Savaş sonrası dönemde Türk-Yunan ilişkilerinde yaşanan krizler, özellikle her iki ülkenin dış politika uygulamalarında önemli değişiklikler yapılmasına yol açmıştır. Açıkça, bazı dış baskılar ve uygulamalar, Yunanistan ve Türkiye'nin birbirlerini nasıl algıladıkları, kendilerini yeniden tanımlamak ve sürece bağlı olarak birbirlerine dair tavır değişiklikleri göstermesine yol açmıştır. Bu durum her iki ülkenin dış politikasında, kimliklerin ve rollerin kasıtlı olarak dönüşümüyle sonuçlanmıştır. Türk-Yunan ilişkilerinde, soğuk savaşın sona ermesinin ardından rol ve kimliklerin yeniden tanımlanmasını gerektiren yeni bir bağlam, dolayısıyla yapı oluşmuştur. İlişkilerimizin yeniden değerlendirilmesi, bugün Yunanistan'la aramızda eskiye oranla daha güvenli bir bölgesel ortam oluşturmuştur. Karşılıklı çıkarların korunması ve güven temeline dayanan işbirliği kültürü, daima çatışma kültürünün tehdidi altındadır. Çatışmadan beslenen kötü niyetli güçler, her fırsatta kin ve düşmanlığı besleyecek çabalara girmektedir. Hatta bu kötü niyetli güçler, barış için mücadele edenleri, çaba harcayanları '*vatan haini, soysuz, şu köken bu köken*' gibi yaftalarla etkisiz hale getirmeye çalışmaktadırlar. Ayrıca, bir ülkenin güvenliğinin komşularının güvenliğine de bağlı olduğunu bugün açıkça ortaya çıkmıştır.

Dış politikada uluslararası faktörler, içteki oy mücadelesi yukarıdaki nedenlerden dolayı önemli olabilir. Hükümetler kendi dış politika stratejilerini formüle ederken, iç politikada çeşitli çıkar gruplarının taleplerini de dikkate alırlar. Türkiye'deki 1999 depremlerinin ardından kendi toplumlarının gözünde, dış politika uygulamalarını meşrulaştırmak için siyasetçiler, aktif ve yenilikçiydiler. Bu tür girişimlere rağmen 27.000 civarında vatandaşımızın hayatını kaybettiği 1999 depremleri zamanındaki sağlık bakanımız "*yabancılara tek hasta bile vermem ve onlardan kan da almam*" demişti.²

Bu süreçte yeni bir politikanın kamu nezdinde meşrulaştırılması değil, aynı zamanda "düşman" kavramının da yeniden sorgulanması ortaya çıkmış, depremin ardından medyalarda bu '*düşmanın tanımlanması*' süreci popüler düzeyde gerçekleşmiştir. Türkiye'de depremden sonra Yunan ve Türk medyasının karşılıklı empatik ifade şekli, iki halk arasındaki ortak bağların ortaya çıktığı ilk işaretlerdi. Bir Yunan gazetesi, Türkiye'deki depremden sonraki sayısında "*Hepimiz Türk'üz*"

²<http://blog.milliyet.com.tr/17-agustos-depremi-ve-iki-yuzlu-ahlak-anlayisimiz/Blog/?BlogNo=87951>

başlığını atmıştı. Bir Türk gazetesi Yunanca yanıt verdi: ‘*Efharisto Poli*’ (Teşekkür ederim komşu).Ancak 1996’daki Kardak Krizinde farklı gazetelerin, milliyetçi başlıklar atarak toplulukları savaşa körükleyen girişimleri olduğunu da biliyoruz. Hürriyet gazetesinin o günlerdeki manşetleri şöyleydi: 30/01/1996 “O Bayrak İncecek”³

Bazılarımız hala çözülmemiş sorunlar nedeniyle bu süreç hakkında şüpheli de olsa, kendi kendine kritik yaparken ‘*tarihi düşman*’ tanımına uzun bir süre sonra çözümler getirme ve her iki taraf için kabul edilebilir barış olasılıklarını düşünme fırsatı bulabilirler. Kısacası, problem çözme süreci, karşılıklı güven açısından önemli olan bu kritik süreç öncesinde başlayamazdı. 2009’daki **Rodos Medeniyetler Diyalogu Forumunda** belirtildiği üzere sanatın bağdaştırıcı rolü, topluluklar arasında güven oluşması sürecinde çok değerlidir.

RODOS BARIŞ ATÖLYESİ

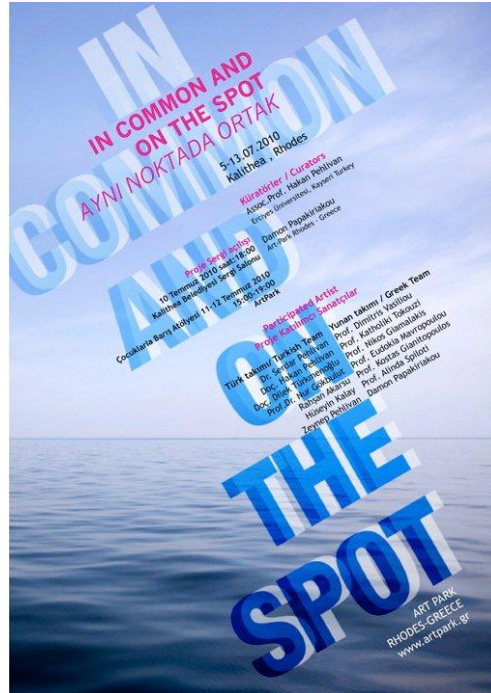
“*Pratiği ve kurumsallığı olmayan bir barış ve sevgi öne sürmek bir kuruntudan ibarettir ve erdem değildir.*” demişti Fredrich Hegel. İnsan hakları ve barış kültürü, tamamlayıcı niteliktedir: Savaş ve şiddetin egemenliğinde, insan haklarını sağlamanın imkanı yoktur. Aynı zamanda, insan hakları olmadan, bütün boyutlarıyla, sürdürülebilir barış kültürü de olmayabilir. Barış ve huzur içinde yaşamak insanoğlunun ihtiyacı ve hakkıdır. İnsanlık arasındaki ilişkileri insanileştirmek için hoşgörü, sevgi, adalet ve haysiyetin karşısında şiddet, bağnazlık, zorlama, zulüm ve işgal hep varolagelmıştır. Tarihi düşmanlık yüzünden barış köprülerini kurmak bazen çok zordur. Sanat ise, sınırları aşmak için en etkili araçtır.

³ http://gecmisgazete.com/?O_bayrak_inecek&icerik=721231

Hakan Pehlivan, Dimitris Vasileau, 110*140 cm T.Ü.Y.B 2010

Karşılıklı diyalog ve işbirliğini teşvik, barış temelleri geliştirmek için gerekmektedir. Huzurlu ve müreffeh nesiller için barışçıl bir işbirliği, bir sinerji ile gerçekleşebilir.

Sürdürülebilir kalkınma için insan güvenliği en önemli şarttır. Sanatın trans-kültürel sembolik önemi, sadece birleştirme gücü değil, aynı zamanda gerginlik ve çatışmaların azaltılması demektir. Böylece, iki komşu ülke için anlaşmazlığın önlenmesi ve sınırlarla ilgili çözümü uluslararası sosyal projelerle olabilir. Barış toplumun bütün kesimlerinin katıldığı şeffaf dış politika ile sağlanabilir. Bu bağlamda sivil toplum örgütlerinin bu türlü süreçlere dahil olması hayatidir.

Nur Gökbulut, Nikos Malk 150*150 cm T.Ü.Y.B 2010

Medeniyetleri yeryüzünde var eden, ancak onların sanat ve bilim eserleridir. Sanatın toplum hayatında olumlu değişiklikler yapması gerektiği fikri hep aklımdadır. 'Sanat için sanat' ve 'toplum için sanat' tartışmaları meselenin estetik, ticari boyutlarına takılarak, kısır döngülerden öteye gidememiştir. Yine toplumsal

değişimlerin sanatsız olabilmesi mümkün değildir. Sanat toplumsal hareketlerin lokomotifidir.

Şahsım ve Yunan sanatçı dostum Damon Papakriakou arasındaki dostluğumuzu kendi toplumlarımıza yaygınlaştırmaya karar vermiştik. Öyle ki; her iki kültürün ortak tarihi olması vesilesiyle plastik sanatlar, müzik, edebiyat, dans ve yemeklerinde sayısız yakınlıklar olduğunu zaten fark etmiştik. Her iki toplum yüzyıllar boyunca aynı coğrafyada iç içe yaşamış, komşuluk yapmışlardır. Bunların yanında her iki kültür arasında pek çok ortak değerlerin olmasına rağmen, Türk-Yunan halkları arasındaki problemlerin çoğunun, politik nedenlerden olduğunu düşünmüştük. Dostluk köprülerinin kurulmasında, sanatın gücüne inanarak barış adına bir şeyler yapmaya karar verdik. Bu enerjiyle yola çıkılarak Türk ve Yunan sanatçılar Temmuz 2010 yazında Rodos'ta bir araya gelerek "AYNI NOKTADA VE ORTAK" isimli atölye çalışmasında bir araya geldiler. Amacımız; seçtiğimiz yaratma yöntemiyle dünyaya toleranslı olmayı göstermekti.

Rodos Barış Atölyesi Projesi'nin amaçları şöyle sıralanabilir:

- Sanat yoluyla barış kültürünü teşvik
- Kalitatif değer, tutum ve davranışları bir barış kültürüne dönüştürme,
- Barışçıl çözüm, diyalog, uzlaşmayı teşvik etmek
- Sürdürülebilir sosyal kalkınmayı teşvik
- Demokratik halk katılımını teşvik
- Tüm insan haklarına saygının teşvik edilmesi

Resim ve heykel sanatları çoğu zaman kolektif olmaktan ziyade bireysel olarak üretilen, süreç boyunca başkasının müdahalesinin hoş karşılanmadığı biçimlendirme süreçleridir. Hatta sanatçılar kendi yaptıklarının üzerinden, yanından bir başkasının boyamasını hoş karşılamazlar. Bizler ise ortak, iç içe, girift üretme yöntemini seçtik. Önce bir sanatçının çizdiği, boyadığı bir çalışmayı başka bir sanatçı ekleyerek, geliştirerek tamamladı. Çalışmaların içeriğiyle ilgili bir öngörümüz olmadı. Çünkü daha önce planlanmamış, spontane gelişecek işlerin temalı olması süreci sıkıntılı hale getirebilirdi. Sanatçıların kendi tarzlarında ürettikleri işler bir diğer sanatçıya teslim

edilerek devam ettirildi. Atölye çalışması Damon Papakiriakou'nun idaresindeki ARTPARK sanatçı işliklerinde iki gün sürdü.

Bozmak değil yapmak, ayırmak değil bütünleştirmek temaları eserlerin içeriğine yansımıştır. Atölye çalışması umut edildiği gibi sanatçılar arasında şenlik havası içinde geçmiş, çalışmalar gerçekleştirilirken beklentinin ötesi bir düzeyde dostluk bağları kurulmuştur. Atölye sonrası ilk sergi Rodos'daki "Kalithea- Seven Springs"deki -eski adıyla İçmeler- sergi salonunda açılmış, büyük ilgi ve beğeniyle karşılanmıştır. Rodos'ta yaşayan Türk aileler de açılışta yiyecek içecek ikram ederek desteklerini vermişlerdir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma beş gün sürmüş sürdürülebilir barışın yeniden inşasına umut olmuştur. Proje, beklentilerimizin ötesinde dostluk, hoşgörü ve paylaşım içinde geçmiş, her iki topluma ve dünyaya istenilen mesaj verilmiştir. Sergi, basın ve internet siteleri aracılığıyla kamuoyuna duyurulmuştur. Sanat yoluyla barışın tesisi ve yaygınlaştırılması pratik şekilde gösterilmiştir. Sanatçıların yaratı yöntemine bir yenilik getirilmiş olup, spontane-kolektif üretim tekniğine yeni bir boyut kazandırılmıştır. Atölye çalışmalarının halka açık yerlerin yanı sıra, medya araçları ile yaygınlaştırılması öneminin üzerinde durulmuştur.

Sanatçıların hareketlilik ve ortak stüdyo ortamı paylaşımı, bir barış kültürünün tesisi için vazgeçilmez unsurlardır. İkame sanatçı programlarıyla, barışçıl çözüm öncüleri olarak sanatçılar sürdürülebilir barışın teminatıdır.

Anlayış, hoşgörü ve dayanışma, savaş riskini azaltacağı gibi, kültürler arasındaki düşmanlığı, şiddetli çatışmaları ortadan kaldırabilir.

Referanslar

http://portal.unesco.org/en/files/41026/11936572091English_Version.pdf/English+Version.pdf

<http://www.wpfdc.org/en/news/3-newsflash/203-rhodes-forum-2009>